

Spomienka na MUDr. Evu Sirackú, DrSc.

S hlbokým zármutkom sme prijali správu, že dňa 21. februára 2023 nás vo veku 96 rokov navždy opustila významná slovenská lekárka, vedkyňa a zakladateľka Ligy proti rakovine SR MUDr. Eva Siracká, DrSc.

Eva Mária Siracká, za slobodna Veseľá, sa narodila 1. mája 1926 v Uherškom Hradišti, na juhomoravskom Slovákku v rodine právnika. Ešte počas jej detstva sa rodina presťahovala do Trenčína, kde sa jej otec stal sudcom Krajského súdu. Od r. 1939 žila v Bratislave, kde jej otec začal pôsobiť na Najvyššom súde. Lekárske povolanie jej učarovalo už v detstve vďaka rodinnému lekárovi, preto po maturite na bratislavskom dievčenskom gymnáziu začala v r. 1945 študovať na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde v r. 1951 promovala.

Už ako medička prišla do kontaktu s onkológiou, keď počas povinnej praxe stážovala u „Alžbetínok“ na Onkologickom ústave v Bratislave. Po prvých skúsenostiach s onkológiou na chirurgickom oddelení sa oboznámila aj s problematikou onkologickej gynekológie. Hoci po promócii chcela nastúpiť na bratislavskú onkológiu, Povereníctvo zdravotníctva ju prideliť na Oravu, kde strávila pol druhu roka v nemocnici v Trstenej. Podľa jej slov „bola to lekárska univerzita života. Chodili sme so sanitkou za zranenými pri krčmových bitkách, za ženami, čo rodili doma na slame, ošetrovali sme ťažké úrazy, ktoré sa stávali pri stavbe Oravskej priehrady“.

V r. 1953 sa ako mladá lekárka vrátila na Onkologický ústav do Bratislavy, kde začala pracovať na rádiologickom oddelení, ako vôbec prvá žena na Slovensku, ktorá sa venovala rádioterapii. V r. 1956 získala špecializáciu v rádiológii I. stupňa a v r. 1958 aj II. stupňa a následne aj špecializáciu v onkológii. V r. 1964 získala doktorka Siracká vedeckú hodnosť kandidáta lekárskeho vied (CSc.) na Slovenskej akadémii vied (SAV). V rokoch 1961–1991 pracovala na Rádiobiologickom oddelení Ústavu

experimentálnej onkológie Slovenskej akadémie vied, kde sa zameriavala na klinicky orientovaný výskum, predovšetkým na problémy rezistencie a citlivosti nádorov na žiarenie. Počas svojej práce navštívila viaceré zahraničné pracoviská, pracovala napr. aj na Rádiologickej klinike Onkologického ústavu Nemeckej akadémie vied v Berlíne. V r. 1964 získala polročné štipendium na študijný pobyt na Rádiobiologickom oddelení Karolínska Institutet v Štokholme, s ktorým naďalej spolupracovala na výskumnom projekte. V r. 1977 získala doktorka Siracká po obhajobe práce „Rádiobiologické faktory modifikujúce účinok žiarenia na nádorovú populáciu buniek“ hodnosť doktora lekárskeho a biologických vied (DrSc).

Mala významný podiel na založení Československej spoločnosti pre rádiológiu, rádiobiológiu a fyziku. Bola členkou výborov viacerých odborných národných a medzinárodných spoločností v odbore rádiológie a onkológie, aj členkou redakčnej rady medzinárodného vedeckého časopisu Neoplasma.

V januári 1990 založila doktorka Siracká Československú ligu proti rakovine (LPR) v Bratislave ako vôbec v prvom štáte bývalého socialistického bloku. LPR bola v tom istom roku prijatá za člena Európskej asociácie líg proti rakovine (ECL) i za člena Medzinárodnej únie proti rakovine (UICC) so sídlom v Ženeve. Podľa slov svojej zakladateľky „najväčším úspechom LPR bolo, že sme sa dostali do povedomia významných medzinárodných organizácií. K veľkým úspechom patrí hlavne to, že sme odstránili tabu, ktoré dovtedy pretrvávalo – nehovoriť, nepočuť a nevidieť rakovinu, že sme sa vrátili do Európy, kde už takéto organizácie fungovali desiatky rokov“. V r. 1998 bola Dr. Siracká zvolená v Paríži za člena exekutívneho výboru ECL ako reprezentantka členských líg proti rakovine v strednej a východnej Európe, pravidelne sa zúčastňovala ako členka Výkonnej rady ECL na zasadnutiach Valného zhromaždenia ECL i kon-

Foto: Peter Kresánek

gresov UICC, kde sa určovala spoločná stratégia, do ktorej je zapojená nielen celá Európa ale i celý svet. Spolupracovala na mnohých projektoch programu kontroly rakoviny vyhláseného Európskou komisiou. Výsledkami LPR pod vedením doktorky Sirackej, sa Slovensko zaradilo do medzinárodného programu „Európa proti rakovine“.

Koncom decembra 2020 ukončila po 30 rokoch svoje pôsobenie vo funkcii prezidentky LPR, avšak so svojskou energiou a odhodlaním pomáhala naďalej ako čestná prezidentka LPR. Symbolom boja proti zákernej chorobe, symbolom spolupatričnosti, pomoci a nádeje sa stal kvet – žltý narcis. Preto občianske združenie mnohí poznajú aj vďaka úspešnej zbierke Deň narcisov, ktorý sa od r. 1997 každoročne koná v rámci kampane Európskeho týždňa proti rakovine aj na Slovensku. Dobrovoľníci LPR každoročne vyzbierajú aj okolo milióna eur. Z vyzbieraných finančných prostriedkov LPR podporuje rozvoj výskumu, diagnostiky a liečby nádorov či vybavenie nemocníc a hospicov, zabezpečuje poradenskú službu pre onkologických pacientov a ich rodiny. V r. 1998 bola LPR SR udelená medaila Slovak Gold za zá-

sluhy v boji proti rakovine, v r. 1999 došlo podľa programu UICC k zavedeniu onkologickej výchovy na stredných školách na Slovensku.

Doktorka Siracká bola laureátom mnohých domácich a zahraničných, resp. medzinárodných pôct a vyznamenaní. Už v r. 1983 jej bola udelená Národná cena SSR za súbor objavných prác týkajúcich sa fenoménu heterogenity bunkovej populácie ľudských nádorov. Slovenská akadémia vied jej udelila Čestnú zlatú plaketu Jána Jessénia za zásluhy v lekárske vedách (1986), Slovenská lekárska spoločnosť jej udelila Čestné uznanie (1983), Zlatú medailu SLS „Prop-ter merita“ (1991), Čestné členstvo Slovenskej onkologickej spoločnosti (1996), Čestné členstvo SLS (2001), Čestnú plaketu T.R. Niederlanda (2006) a Strieborný odznak „Ľudský život“ (2009). V júni 2016 bola v sídle SLS slávnostne uvedená do Dvorany slávy slovenskej medicíny a zároveň jej bola udelená Medaila založenia Společnosti lékařsko-slowanskej. Pri príležitosti životného jubilea 95 rokov jej bolo udelené Čestné členstvo Slovenskej spoločnosti radiačnej onkológie. Slovenská lekárska spoločnosť jej na návrh Slovenskej onkologickej spoločnosti udelila Strieborný odznak „Strom života“.

Doktorka Siracká bola jedným z prvých laureátov Krištáľového krídla (kategória medicína a veda za r. 1997). V r. 2000 prevzala z rúk vtedajšieho prezidenta SR Rudolfa Schustera štátne vyznamenanie Rad Ľ. Štúra III. triedy za dlhoročnú odbornú a vedecko-výskumnú činnosť. V januári 2006 jej vtedajší prezident SR Ivan Gašparovič odovzdal Pribinov kríž I. triedy za významné zásluhy o rozvoj SR v oblasti zdravotníctva.

V r. 2005 bola zaradená Svetovou medicínskou asociáciou (World Medical Association) medzi 65 popredných lekárov sveta, stala sa tak členkou klubu elitných doktorov z 58 krajín sveta. V tom istom roku bola menovaná do Vedeckej rady programu EU Eurocan Plus+, kde sa zúčastňovala na výskume kvality života onkologických pacientov. V r. 2006 získala ocenenie Žena 21. storočia za celoživotný prínos pre zastupovanie slovenských žien vo svete a v tom istom roku jej minister zahraničných vecí ČR spolu s rektorom Univerzity Karlovy v Prahe a primátorom Prahy udelili titul Významná žena sveta s českými koreňmi. V r. 2007 jej bola udelená Výročná cena Samuela Zocha za rozvoj a reprezentáciu Bratislavského samosprávneho kraja.

V r. 2008 získala poctu Honour of Ekotopfilm za humánne aktivity.

V r. 2010 bola doktorka Siracká vyhlásená za Slovenku roka v kategórii charita. Občianske združenie Spoločnosť Ferdinanda Martinenga a Paneurópska únia jej v r. 2011 udelili Veľké krištáľové srdce za činy v duchu ľudskosti.

V r. 2011 počas 64. Valného zhromaždenia Svetovej zdravotníckej organizácie v Ženeve dostala ako prvá Európanka prestížne ocenenie „Sasakawa Health Prize“ za inovatívny prístup a pokrok v onkológii.

V r. 2014 sa stala laureátom Ceny európskeho občana, ktorú jej za odhodlanie, angažovanie a občiansky postoj v boji proti rakovine udelil Európsky parlament v Bruseli.

Vážená pani doktorka, v mene Vašej Ligy proti rakovine, Vašich bývalých spolupracovníkov, kolegov, priateľov, ale aj v mene onkologických pacientov a ich rodín si dovoľujem poďakovať sa Vám za Vašu nielen odbornú a vedeckú prácu, ale i za celoživotnú charitatívnu aktivitu, podporu, pomoc, poradenstvo a povzbudenie. Dovoľujem si tiež vysloviť presvedčenie, že Vaše úsilie pre boj proti rakovine bude inšpiráciou pre mnohých Vašich nasledovníkov. Navždy ostanete v našich spomienkach.

prof. MUDr. Dalibor Ondruš, DrSc.